การวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้จากแบบฝึกอ่านภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Content analysis of the Community Culture of the Three Southern Border Provinces in Prathomsuksa 2 Thai Reading Practices

สรินฎา ปุติ[1*] วรรณนะ หนูหมื่น[2] วิฑูรย์ เมตตาจิตร[3]

Sarinda Puti[1*] Wanna Numun[2] Vitoon Mettajit[3]

Corresponding author E-mail: psarinda@gmail.com[1*]

(Received: October 15, 2019; Revised: December 9, 2019; Accepted: December 27, 2019)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน จากแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 งานนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยจากเอกสาร กลุ่มประชากรเป้าหมายคือหนังสือบัญชีคำพื้นฐาน ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 เล่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกอ่านภาษาไทยจากบริบทท้องถิ่น มีจุดประสงค์ให้วัฒนธรรมชุมชนสามจังหวัดชายแดนใต้สื่อถึง 1) การจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ นัยสำคัญเชิงวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนใต้นี้ มีคุณค่าสร้างความเข้าใจ และให้เคารพในความต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงตระหนักในคุณค่าความเป็นคนที่มีไม่ด้อยกว่ากันระหว่างคนท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนใต้และคนในสังคมส่วนกลาง

คำสำคัญ: นัยสำคัญ วัฒนธรรมชุมชน สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

This article aims to analyze the implications of the community culture as reflected in Prathomsuksa 2 Thai reading practices. This is a qualitative research, this research elicited data mainly from the “Prathomsuksa 2 Basic Vocabulary List Book” that is target population. With regard to the content analysis and discussion, the concepts of community and cultural studies were employed for descriptive analysis. The findings reveal that the reading practices based on their local contexts, and in the end, the community culture as reflected in the practices could imply 1) the establishment of rules for the locals to be aware of and follow accordingly, 2) the manifestation of local wisdom, and 3) the actual situation of their identities in ways of life. Optimistically, the significance of the community culture of the three southern border provinces therefore helps strengthen the understanding of cultural differences among people and raise public awareness of human values, that is, those living in the three southern border provinces are not different from those from the rest of Thailand.

[1] อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2-3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[1] Lecturer, Development of Psychology and Guidance, Faculty of Education, Prince of Songkla University

[2-3] Lecturers, Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

Keywords: significance, community culture, three southern border provinces

ความเป็นมาของปัญหา

การให้ความหมาย (Convey the meaning) ต่อวัฒนธรรม (Culture) ในวงวิชาการของไทย นับจากอดีตนั้น ชี้ให้เห็นการสื่อถึง (Implication)ที่เป็นนัยแฝงต่อวัฒนธรรมด้วยทัศนะที่ปรับเปลี่ยนอย่างเป็นพลวัตตลอดนับตั้งแต่แนวคิดแบบขนบนิยม ที่เห็นว่าวัฒนธรรมคือสิ่งดีงามเป็นมรดกตกทอดจากบรรพชน ที่ต้องอนุรักษ์และสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติ ดังที่นิยพรรณ วรรณศิริ (2540) อภิปรายนัยนี้จากปราชญ์ไทยในอดีตหลายท่าน ส่วนยุคสมัยใหม่วัฒนธรรมมีนัยแฝงถึงการตีความว่าเป็นวิถีทางสู่การวัฒนา หรือพัฒนาเพื่อให้เกิดความเจริญต่อชุมชน เช่น การต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมรายได้ให้ท้องถิ่น เป็นต้น (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2539 อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2562) ปัจจุบันวัฒนธรรมในแนวคิดหลังสมัยใหม่ นักวิชาการอย่าง Stuart Hall ผู้ตั้งประเด็นจนพบข้อสังเกตต่อ “วัฒนธรรมศึกษา” ดังที่ วสันต์ ปัญญาแก้ว (2551) วิพากษ์ว่าฮอลล์ อภิปรายการสื่อถึงวัฒนธรรมในมุมของกระบวนการสร้างลักษณะเฉพาะท้องถิ่น หรือเฉพาะกลุ่ม เพื่อชูความโดดเด่นของตนที่ต่างจากความหมายตายตัว (stereotype) ในนิยามกระแสหลัก กล่าวได้ว่าการสื่อถึงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในกลุ่มย่อยหรือชุมชนท้องถิ่นก็เพื่อแฝงนัยการต่อรองเชิงอำนาจที่ออกห่างจากการครอบงำของส่วนกลาง

ทั้งนี้การศึกษาเพื่อเข้าใจการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวข้างต้น พัฒนา กิติอาษา (2546) ชี้ว่างานของท้องถิ่นที่คนในชุมชนร่วมกันประกอบสร้างขึ้นอย่างเช่น ตำนาน การแสดง พิธีกรรม เรื่องราวจากบริบทท้องถิ่น แหล่งข้อมูลเหล่านี้จะเผยให้ประจักษ์นัยสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนที่มีการสื่อถึงอย่างแนบเนียน

อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการสื่อสารออกมานั้น วิธีการอ่านจากเรื่องราวในแบบเรียนเฉพาะกิจของชุมชนก็เป็นหนทางเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้ ดังที่ นพเก้า ณ พัทลุง และมนตรี มีเนียม (2559) วิเคราะห์การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย รูปแบบและเนื้อหาที่ใช้สร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียน ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย เป็นบันเทิงคดีมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบประเมินความเหมาะสมของหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยในส่วนนี้ทำให้ได้หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ชื่อ “ความเป็นไทยในมาเลเซีย” จำนวน 1 เล่ม มี 10 บท ผลการประเมินของหนังสือด้านลักษณะรูปเล่มและด้านความเหมาะสมในแต่ละบท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

งานวิจัยข้างต้นบ่งชี้ความสำคัญของแบบฝึกอ่านในหนังสือเรียนท้องถิ่น ที่วิเคราะห์แล้วพบว่าเรื่องราวท้องถิ่นจากแบบฝึกอ่านท้ายเล่มนั้นสามารถสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้ และรับรู้การสื่อสารถึงวัฒนธรรมชุมชนไปพร้อมกัน

ผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2

ซึ่งจะได้คำตอบที่ครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องราวดังกล่าวว่าสะท้อนวัฒนธรรมชุมชนให้บุคคลภายนอกรับรู้จากมุมมองของคนในท้องถิ่นที่กำหนดความหมายการรับรู้วัฒนธรรมชุมชนนั้นขึ้นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครูใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องราวขึ้นจากบริบทในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาการวิจัยคือวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้จากเอกสารแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ของ ป. 2 พ.ศ. 2562 ในโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ขอบเขตข้อมูลประชากรเรื่องอ่านท้ายเล่มมี 6 เรื่อง ได้แก่

1) “เราไปเที่ยวหาดตะโล๊ะสะมิแล”

2) “ครูของฉันสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง”

3) “แพะหายไปไหน”

4) “ครอบครัวของฮาวามีอาชีพอะไร”

5) “ไก่ป่า สัตว์เลี้ยงที่ฉันรัก”

6) “ครอบครัวพอเพียง”

3. แนวคิดการวิจัย

การวิจัยใช้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน และภาพตัวแทนที่สื่อถึงชุมชนท้องถิ่น โดยมาจากความรู้ ความคิดภายในตัวผู้สร้างและปัจจัยบริบทสังคมภายนอกตามสภาพท้องถิ่นที่ซึ่งเชื่อมโยงกับการสื่อความหมายพิเศษเฉพาะกลุ่มบุคคล และเลือกสรรบางประเด็นสู่ภายนอก

4. ขั้นตอนการวิจัย

4.1 รวบรวมข้อมูล

4.1.1 รวบรวมข้อมูลหลักในเรื่องราวท้องถิ่นจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน1,098 คำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4.1.2 รวบรวมแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) แนวคิดการวิเคราะห์ภาพตัวแทน และ 2) แนวคิดการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน

4.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์การเสนอภาพแทนที่สื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน อันมาจากความคิดภายในตัวผู้สร้างและปัจจัยบริบทสังคมภายนอกตามสภาพท้องถิ่นที่ซึ่งเชื่อมโยงกับการเลือกสรรบางประเด็นสู่ภายนอก

4.3 ขั้นรายงานผลและอภิปรายผลการวิจัย

เสนอผลวิจัยและเขียนอภิปรายผลวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

4.4 ขั้นสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ

สรุปผลวิจัยในประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์และเขียนข้อเสนอแนะของวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครูใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องราวขึ้นจากบริบทในชุมชนนั้น มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็นที่ใช้ประกอบการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีด้านการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน

การศึกษาวิจัยมิติของวัฒนธรรมศึกษาในชุมชนโดยเล็งเห็นนัยซ่อนเร้นที่ท้องถิ่น หรือกลุ่มคนในชุมชนพยามสื่อความหมายสำคัญถึงคนนอกนั้น พัฒนา กิติอาษา (2546) อภิปรายไว้ในหนังสือท้องถิ่นนิยม การทบทวน

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดว่า ผู้ศึกษาวิจัยในยุคปัจจุบันที่วงวิชาการให้ความสำคัญกับการตรวจสอบชุดความคิดโครงสร้างแบบตายตัวนั้น จำเป็นต้องพินิจพิเคราะห์ “ชุมชนท้องถิ่นเฉพาะแห่ง และกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ที่ไม่เคยได้รับความสนใจมาก่อน” เพื่อให้เห็น “การปรากฏตัวและการขยายตัวของกระแสท้องถิ่นนิยม ให้ที่ยืน ให้สิทธิให้เสียงและสะท้อนความต้องการของคนในท้องถิ่นจากแง่มุมต่างๆ อย่างน่าสนใจ” (พัฒนา กิติอาษา, 2546)

การพิจารณาชุมชนหรือคนท้องถิ่น โดยเน้นวิเคราะห์ที่การสะท้อนหรือการสื่อถึงจุดเด่นเฉพาะตัวด้านวิธีคิดและพฤติกรรมที่คนในชุมชนเห็นพ้องกัน ตามลักษณะวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อขยายพื้นที่ไม่ให้ถูกกดทับตัวตนจากกระแสส่วนกลางที่สร้างภาพเหมารวมเป็นชุดเดียวกันนั้น นัยสำคัญนี้เป็นไปตามที่ Stuart Hall วิเคราะห์ “วัฒนธรรมศึกษา” ดังที่ วสันต์ ปัญญาแก้ว (2551) อภิปรายในข้อเขียนเรื่องวัฒนธรรมศึกษาในประเทศอังกฤษ: จาก ‘ซ้ายใหม่’ ถึง Stuart Hall ว่า “การศึกษาวัฒนธรรมของ Stuart Hall …เป็นเสมือนกระบวนการเปิดโปงให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมในช่วงขณะหนึ่ง...หรือทุกๆ ขณะในระดับชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงกระบวนการต่างๆ ที่ผู้คนหรือกลุ่มคนที่ถูกกดทับ...จะสามารถต่อต้านรักษาฐานที่มั่นของตนเอาไว้ หรือพยามที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อยึด ‘พื้นที่ทางวัฒนธรรม’ (แม้ว่าจะเป็นเพียงช่วงขณะหนึ่งๆ)” (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2551)

การย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมในชุมชนที่มีส่วนในการสร้างตัวตนคนท้องถิ่นให้เด่นชัด รวมถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังมีส่วนสำคัญยิ่งต่อมิติพัฒนาการชุมชนให้พ้นการครอบงำจากส่วนกลาง นัยสำคัญประเด็นนี้ ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2553) อภิปรายในหนังสือชุมชนศึกษาว่าการพิเคราะห์วัฒนธรรมชุมชนในบทบาทการส่งเสริมตัวตนของท้องถิ่นให้พ้นเงาครอบงำของส่วนกลางนั้น จำเป็นต้องศึกษากระบวนการ “เพื่อส่งเสริมการสืบทอดของวัฒนธรรมชุมชน” (กาญจนา แก้วเทพ, 2538 อ้างถึงใน ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2553) ขณะเดียวกันยังต้องวิเคราะห์ “แนวการเก็บสงวนรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ไม่ให้สูญหาย”

2. แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน

ภาพแทน หรือภาพตัวแทน มีประเด็นสำคัญที่กาญจนา แก้วเทพ (2549) อภิปรายว่า สำนักปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) กล่าวถึงภาพตัวแทนว่าเป็นเรื่องของการสร้าง (Produce) หรือการประกอบสร้าง (Construct) กล่าวคือ ภาพตัวแทนไม่ใช่ผลผลิตที่เคยเป็นอยู่จริง แต่ภาพตัวแทนคือการผลิตที่มีการประกอบสร้างขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา (Reproduce) ไม่ว่าจะเป็นการให้นิยาม การเล่าเรื่อง หรือการพูดถึงสิ่งเหล่านั้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างภาพตัวแทน คือการสร้างระบบความรับรู้ ความเข้าใจใหม่ให้เชื่อมโยงกับเจตนาของผู้สร้างนิยามนั้น เมื่อหลังจากที่ภาพตัวแทนนั้นถูกสร้างขึ้นมาแล้ว ก็จะไปทำหน้าที่เพิ่มการรับรู้ใหม่แก่ผู้รับสาร ซึ่งอาจไม่ตรงกับการรับรู้เดิม หรือไม่ตรงกับประสบการเดิม แต่นั้นเป็นจุดมุ่งหมายของผู้สร้างภาพตัวแทนให้บุคคลภายนอก หรือสังคมภายนอกรับรู้สิ่งที่เขาต้องการเป็นภาพแทนในแบบต่างๆ ที่เขากำหนดขึ้นเอง

3. แนวคิดการเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนจากแบบเรียนท้องถิ่น

การรู้ถึงวัฒนธรรมชุมชนนั้น มีช่องทางการสื่อสารให้บุคคลภายนอก หรือสังคมภายนอกรับรู้เข้าใจได้จากแบบเรียนท้องถิ่น ดังที่ นพเก้า ณ พัทลุง และมนตรี มีเนียม (2559) วิเคราะห์การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย พบว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยดังกล่าว คือแบบเรียนที่เป็นเครื่องมือการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน ให้สังคมและบุคคลภายนอกเข้าใจรับรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ โลกทัศน์และความเชื่อ

ศาสนา พิธีกรรมการดำรงชีวิตในชุมชน หรือเรียกโดยรวมว่าคือ วัฒนธรรมชุมชน

บทเรียนท้องถิ่นในแบบเรียนการอ่านภาษาไทยของชุมชนชาวสยามในรัฐทางเหนือของประเทศมาเลเซียนี้ มีบทเรียนทั้งหมด 10 บทเรียน แยกเป็นวัฒนธรรมชุมชนในแต่ละด้าน ทำให้สังคมภายนอกรับรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของคนสยามในรัฐทางเหนือของประเทศมาเลเซีย โดยกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่สื่อสารออกมานั้น เป็นรูปแบบความคิดที่คนในชุมชนสยามต้องการให้คนไทยหรือคนนอกชุมชนเข้าใจมุมมองการใช้ชีวิตของพวกเขาตามความต้องการที่คนสยามในมาเลเซียประกอบสร้างความหมายวัฒนธรรมชุมชนตนเองออกมาให้ภายนอกเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของพวกเขา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังได้สังเขปสาระมานี้ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นจากบริบทในชุมชน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งบรรดาครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นจากบริบทในชุมชน พบว่ามีการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีรายละเอียดดังนี้

1. **การจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม** พบว่ามีการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ที่มีความชัดเจนว่าสร้างสรรค์เรื่องราวเพื่อจุดประสงค์ในการจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ดังเช่นเรื่อง “เราไปเที่ยวหาดตะโล๊ะสะมิแล” (2562, น. 70) ความตอนหนึ่งว่า

“วันนี้ทุกคนเที่ยวทะเลอย่างมีความสุข *ก่อนกลับบ้านเราไม่ลืมเก็บกวาดขยะ*”

จากเนื้อหาแสดงถึงความตระหนักในความสะอาดของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยไม่สร้างความสกปรกให้เป็นปัญหาต่อพื้นที่สาธารณะ ซึ่งคนในชุมชนต่างใช้สอยร่วมกันนั้น

นอกจากนี้ในแบบฝึกอ่านเรื่องเดียวกันก็มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“เราไม่รอช้า รีบเปลี่ยนกางเกงขาสั้นเพื่อเล่นน้ำทะเล *ผู้ใหญ่เตือนให้เล่นอย่างระมัดระวัง*” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการดูแลผู้เยาว์หรือลูกหลานให้ปลอดภัยโดยไม่ได้ปล่อยปละละเลย นอกจากสื่อถึงการตระหนักในบทบาทผู้ปกครองหรือพ่อแม่แล้ว ยังนับเป็นการสื่อถึงคนในท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่ห่วงใยใส่ใจลูกหลานและมีวัฒนธรรมชุมชนในการตระหนักและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของบทบาทหน้าที่ในบรรทัดฐานของสังคมที่ต้องปกป้องคุ้มครองผู้อ่อนแอกว่าให้ปลอดภัยด้วย

สำหรับเรื่อง “ครูของฉันสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง” (2562, น. 68) มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“เมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียนตอนเช้า *ฉันและเพื่อนสวัสดีคุณครูชบา* ครูชบาเป็น*คุณครูที่นักเรียนรักและเคารพ*” ซึ่งวัฒนธรรมความเคารพมีสัมมาคารวะ และตระหนักถึงบุญคุณครูอาจารย์ ที่ให้ความรู้และเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้แก่นักเรียนนั้น นี่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่นักเรียนในท้องถิ่นต้องมีสำนึกและประพฤติอยู่ในแบบแผนสังคมอันดีงาม

นอกจากนี้ประเด็นสำคัญอีกประการคือ นักเรียนในพื้นที่มีความรักความผูกพันต่อครูในโรงเรียน นับเป็นการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนที่ผู้คนอยู่อย่างสงบ รักและมีความกลมเกลียวระหว่างกัน โดยแสดงผ่านแบบฝึกอ่านเฉพาะกิจให้นักเรียนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม

2. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** พบว่ามีการสร้างสรรค์เรื่องราวเพื่อจุดประสงค์ในการแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน ดังเรื่อง “แพะหายไปไหน” (2562, น. 73) ความตอนหนึ่งว่า

“บ้านของฉันเลี้ยงแพะไว้ แม่ และน้อง *พาแพะไปกินน้ำที่บ่อน้ำ*”

วัฒนธรรมการเลี้ยงแพะในชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สื่อถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นี้ว่า แพะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อวิถีในพิธีกรรมของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาหลักของคนในเขต 3 จังหวัดชายแดนใต้ นอกจากนี้ การเลี้ยงแพะเป็นจำนวนมากในท้องถิ่นนี้ ยังบ่งชี้ความชาญฉลาดและภูมิปัญญาของคน 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่รู้ว่า แพะเป็นสัตว์ที่ทนต่อสภาพอากาศร้อนชื้นในท้องถิ่น และยังหากินพืชต่างๆ ได้เอง โดยไม่ลำบากในการจัดหาอาหารมาให้ การรู้และเข้าใจธรรมชาติกับลักษณะเฉพาะของสัตว์เลี้ยงอย่างแพะ จนคนใต้แถบนี้สามารถสร้างความรู้นี้ให้เอื้อประโยชน์ทั้งต่อวิถีพิธีกรรมอิสลาม และการมีอาหารโปรตีนไว้รับประทานในวิถีชีวิตได้อย่างง่ายดาย และไม่สิ้นเปลืองซื้อหามาบริโภคนั้น นี่คือการสื่อถึงวัฒนธรรมพื้นที่นี้ในแง่ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้

สำหรับเรื่อง “ไก่ป่า สัตว์เลี้ยงที่ฉันรัก” (2560, น. 72) มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“บ้านของ*ฉันมีสัตว์เลี้ยง*หลายอย่าง...ฉัน*ชอบมากที่สุดคือ ไก่ป่า* หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า*ไก่เถื่อน* อยู่ในชนิดที่*ใกล้เคียงกับไก่ฟ้าและนกกระทา เสียงขันของมันไพเราะมาก ทุกเช้าไก่ป่าของฉันจะขันปลุกให้ฉันตื่นนอน*”

สัตว์เลี้ยงอย่างไก่ป่า หรือ ไก่เถื่อน ที่บ่งชี้ว่ามีลักษณะพิเศษทั้งเสียงขันที่ไพเราะ ชวนให้รื่นรมย์ เด็กน้อยใน 3จังหวัดชายแดนใต้จึงเลี้ยงไว้ และชอบสัตว์เลี้ยงตัวนี้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้เด็กน้อยจึงเข้าใจธรรมชาติของมันว่าต้องขันทุกเช้าตรู่ และเรียนรู้ประโยชน์จากสัญชาตญาณสัตว์ชนิดนี้เพื่อใช้เป็นสัญญาณปลุกให้ตนตื่นในช่วงเช้าของทุกวันด้วย

นอกจากนี้ความสามารถอธิบายบอกลักษณะคล้ายคลึงและลักษณะแตกต่างของไก่ป่ากับสัตว์อื่นที่ใกล้เคียงอย่างไก่ฟ้าและนกกระทานั้น ความรู้ข้อนี้ ยังชี้ภูมิปัญญาของเด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ด้วย คือการมีสัตว์เลี้ยงที่พิเศษ แปลกกว่าพื้นที่อื่นอย่างเรื่องราวของไก่ป่าจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยของเด็กประถมปีที่ 2 ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้นี้ ชี้ถึงวัฒนธรรมชุมชนด้านภูมิปัญญาในการสร้างเสริมความสุขให้ตนและอิงประโยชน์ได้จากสัตว์เลี้ยงในพื้นที่ตามธรรมชาติของชุมชนตนเอง และยังพบในเรื่อง “ครอบครัวของฮาวามีอาชีพอะไร” (2562, น. 67) ดังความตอนหนึ่งว่า

“*ครอบครัวของฮาวาเป็นชาวใต้* อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี...*ครอบครัวของฮาวามีอาชีพทำสวน และปลูกผักต่างๆ เช่น ผักกาด ฟักทอง ผักชี ถั่วฝักยาว คะน้า ตำลึง ต้นหอม และผักอื่นๆ เพื่อนำไปขายที่ตลาดนัด*...”

พบว่ามีความหลากหลายของพันธุ์ผักที่ครอบครัวฮาวาปลูกในสวน ดังนั้นจึงเข้าใจได้ว่า นอกจากครอบครัวฮาวาจะทำสวนแล้ว พื้นที่ว่างระหว่างแปลงแถวสวนยางพารานั้น ครอบครัวฮาวายังปลูกผักต่างๆ มากมาย เท่ากับว่าเป็นภูมิปัญญาในวัฒนธรรมคน 3 จังหวัดถิ่นใต้ ที่รู้จักจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งปลูกพืชยืนต้นในสวน และระหว่างแปลงก็ปลูกพืชล้มลุกอย่างหมุนเวียนกัน

การประกอบอาชีพตามแนวทางข้างต้นสามารถสร้างรายได้หลายช่องทาง ทั้งจากพืชหลักจากยางพาราในสวน และพืชล้มลุกประเภทผักชนิดต่างๆ ที่หมุนเวียนเก็บขายสร้างรายได้ตลอด คั่นกลางระหว่างช่วงที่ยางพารา ราคาตกต่ำ อีกทั้งการปลูกพืชหมุนเวียนสลับชนิดกันนั้น ยังลดปัญหาแมลงศัตรูพืชได้ด้วย เพราะไม่เปิดโอกาสให้แมลงตามธรรมชาติประจำถิ่นได้รบกวนพืช

ซ้ำอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ พืชล้มลุกอย่างผักชนิดแตกต่างกัน ก็สร้างรายได้ ไม่ขาดตอน และลดภาวะเสี่ยงการขาดรายได้หากผักชนิดเดียวที่ปลูก ราคาตกต่ำ ยังมีผักอื่นเสริมค้ำรายได้อีกทางด้วย

นัยสำคัญข้างต้นจึงชี้ชัดการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนจากแบบฝึกอ่านเรื่องราวในบริบทท้องถิ่น วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

3. **วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์** พบว่าเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 มีการสื่อถึงวัฒนธรรมคนชายแดนใต้อันเป็นวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ ดังเช่นเรื่อง “ครอบครัวของฮาวามีอาชีพอะไร” (2562, น. 67) ความตอนหนึ่งว่า

“*ครอบครัวของฮาวามีอาชีพทำสวน และปลูกผักต่างๆ..เพื่อนำไปขายที่ตลาดนัดหน้ามัสยิดกลางปัตตานี แม่ของฮาวาเป็นแม่ค้านั่งขายผัก...พ่อของฮาวามีอาชีพเพาะพันธุ์ไม้เพื่อขายที่ตลาด...มีไม้ดอกหลากหลาย...*”

เรื่องราวนี้ชี้ให้เห็นว่าแม่ของฮาวาที่ไปนั่งขายผักอย่างเปิดเผย บริเวณตลาดสดหน้ามัสยิดกลางปัตตานี ส่วนพ่อก็เพาะพันธุ์ไม้ไปขายที่ตลาดทุกวันเช่นกัน การออกไปในพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนมากมายมาพบปะกันเพื่อการทำมาหากินในบริบทจริงของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีนัยเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่บอกความหมายของพื้นที่นี้ตรงข้ามกับสายตาคนนอก ซึ่งมองว่า 3 จังหวัดชายแดนใต้มีอันตราย ไม่ปลอดภัย เสี่ยงต่อชีวิต

ความต่างในการสื่อถึงสภาพการณ์ของวิถีชีวิตที่เป็นวัฒนธรรมชุมชนซึ่งมีนัยตรงข้ามกับมุมมองภายนอกนี้ มีประเด็นทั้งการไม่ยอมรับและปฏิเสธความหมายเชิงลบจากส่วนกลางในสังคมกระแสหลักที่นิยามพื้นที่ท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ ขณะเดียวกันคนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็พยามอาศัยวัฒนธรรมชุมชนสร้างการรับรู้ใหม่ให้แก่คนนอกว่าพื้นที่นี้เป็นชุมชนที่ยังคงทำมาหากินโดยมีปฏิสัมพันธ์กับคนจำนวนมากได้อย่างไม่อันตราย

นอกจากนี้ สัญลักษณ์อาณาเขตความเป็นอิสลามอย่างมัสยิดกลางปัตตานี ที่ในเรื่องแบบฝึกอ่านจากบริบทท้องถิ่นชี้ว่า นี่เป็นบริเวณให้พึ่งพิงสร้างรายได้และทำมาหากินแก่คนในท้องถิ่น ขณะที่สายตาคนภายนอกมองต่างกันในประเด็นเรื่องความปลอดภัย จุดยืนที่ครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องจากบริบทท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย นักเรียนประถมปีที่ 2 มีความเด่นชัดถึงการย้ำความปกติสุขในชุมชน 3 จังหวัดถิ่นใต้ อย่างปฏิเสธการครอบงำภาพติดตาจากสังคมภายนอก

เมื่อพิจารณาเรื่อง “ครอบครัวพอเพียง” (2562, น. 66) ก็มีความตอนหนึ่งว่า

“ครอบครัวของฉันเป็น*ครอบครัวใหญ่ อยู่อย่างอบอุ่น และยึดหลักความพอเพียง...ครั้งหนึ่งผัก ผลไม้ให้ผลดี ฉันจึงเก็บไปขายที่ตลาด ได้เงินมาหยอดกระปุกออมสิน*”

นี่แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ในสายตาคนนอกที่เห็นว่าคนในถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความเดือดร้อนใช้ชีวิตอยู่กันอย่างหวาดระแวงภัยตลอดเวลา และสมาชิกในครอบครัวมีความพัวพันกับขบวนการก่อความไม่สงบนั้น ภาพการรับรู้จากสื่อมวลชนในสังคมส่วนกลางนี้ มีนัยตรงข้ามกับการสื่อถึงวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนใต้ ทั้งประเด็นของความสุขที่มีให้กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมถึงความสุขจากคนในชุมชนนอกครอบครัว ที่หยิบยื่นให้แก่กัน ดังที่ “ฉัน” ไปขายผัก ผลไม้ที่ตลาดแล้ว “ได้เงินมาหยอดกระปุกออมสิน” นั่นสื่อถึงมิตรภาพของคนในชุมชนที่สนับสนุนเกื้อกูลกัน ไม่ได้ทำร้ายกันอย่างที่คนนอกรับรู้

นอกจากนี้การเน้นวัฒนธรรมชุมชนถิ่นนี้ว่ากินอยู่อย่างพอเพียงนั้น โดยบรรดาครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกับเขียนเรื่องจากบริบทจริงของชุมชนนั้น วิถีชีวิต

ข้างต้นก็ตรงข้ามกับการให้ความหมายจากสังคมกระแสหลักที่มองว่าคนถิ่นนี้พัวพันกับการสร้างปัญหาความสงบในท้องถิ่น นี่คือการสื่อถึงบทบาทของวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ที่สื่อผ่านเรื่องแต่งภาษาไทยจากบริบทท้องถิ่น ซึ่งกำลังช่วงชิงความหมายให้เกิดการรับรู้ใหม่ถึงอีกด้านของท้องถิ่นแถบนี้ นับเป็นการประกอบสร้างความหมายของชุมชน โดยอาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนการรับรู้อย่างปฏิเสธนัยเชิงลบจากภาพจำของคนภายนอกชุมชน

อภิปรายผล

ผลวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีการสร้างสรรค์เรื่องราวเพื่อจุดประสงค์หลัก 3 ประการในประเด็นสำคัญ ต่อไปนี้

วัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ สื่อถึง 1) การจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์

เมื่อพินิจพิเคราะห์แล้วผู้วิจัยพบว่า การสร้างสรรค์เรื่องราวเพื่อจุดประสงค์สำคัญ 3 ข้อข้างต้นนั้น บรรดาครูใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ที่อาจเรียกว่ามีสถานะเป็นคนในชุมชน ซึ่งร่วมกันเขียนเรื่องราวแบบฝึกอ่านภาษาไทยจากบริบทท้องถิ่น มีเป้าหมายที่อาศัยวัฒนธรรมชุมชนเป็นวิธีการสำคัญเพื่อสื่อถึงลักษณะเด่นเฉพาะตัวด้านวิธีคิดและพฤติกรรมในกระแสวัฒนธรรมที่กลุ่มตนประกอบสร้างขึ้น หรืออาจกล่าวอีกอย่างได้ว่าบทบาทของวัฒนธรรมชุมชนที่เห็นนี้คือการเพิ่มปริมณฑลด้านที่สื่อตัวตนของกลุ่มสังคมตัวเอง ไม่ให้ถูกกดทับจากวัฒนธรรมกระแสหลัก หรืออำนาจจากส่วนกลางที่ประกอบสร้างความหมายอีกชุดหนึ่งมาครอบงำการรับรู้ของคนทั่วไปในสังคม ประเด็นข้างต้นนี้ผู้วิจัยขออภิปรายว่ามีความสอดรับกับแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาของ Stuart Hall ที่วสันต์ ปัญญาแก้ว (2551) อภิปรายในข้อเขียนเรื่องวัฒนธรรมศึกษาในประเทศอังกฤษ: จาก 'ซ้ายใหม่' ถึง Stuart Hall

อนึ่ง เมื่อพิจารณาในเชิงบทบาทหน้าที่การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนมีนัยสำคัญอันแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีชีวิตคนชายแดนใต้จากแบบเรียนภาษาไทยเฉพาะกิจเล่มนี้ โดยสุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และชวน เพชรแก้ว (2547) อภิปรายถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า “ในแต่ละสังคมหรือแต่ละชุมชน ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติจะนำไปสู่ความมีและความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ปัจจัยสองประการนี้นำไปสู่การเกิดภูมิปัญญา ที่เป็น “กระบวนการประจักษ์แจ้งต่อสิ่งหนึ่งๆ หรือสภาพการณ์หนึ่งๆ” จนสามารถ “สานต่อให้เกิดคุณค่า” นี่อาจสังเขปนัยได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคุณค่าเชิงการจัดการสภาวะต่างๆ ในท้องถิ่นให้เอื้อประโยชน์ต่อวิถีชีวิตคนในชุมชนชายแดนใต้ด้วยเหมือนกัน

เมื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนที่ครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันสร้างผ่านแบบฝึกอ่านภาษาไทยจากบริบทท้องถิ่นแถบนี้ พบว่ามีการแฝงเร้นเรื่อง 1) การจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์จุดประสงค์ 3 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าเป็นไปอย่างเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่เป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ของปิแยร์ บูร์ดิเยอ (ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข, 2550) ที่มองว่าบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมี 3 ประการคือ 1) “การจัดระเบียบและเรียนรู้เข้าใจสังคม” 2) “การสื่อสารและสืบทอดความรู้” และ 3) “การสร้างความแตกต่าง”ที่เกี่ยวข้องกับ “การครอบงำ” และ “อำนาจ”

อย่างไรก็ดี เมื่อได้วิเคราะห์เนื้อหาจากเรื่องราวของบริบทท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 ซึ่งครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นนั้น นัยสำคัญการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนข้างต้น ก็มีคุณค่าอันช่วยให้เข้าใจ และเคารพในความต่างทางวัฒนธรรม โดยไม่กระทำการกระทบต่อลักษณะเฉพาะ หรือลักษณะเด่นในวัฒนธรรมของชุมชน 3จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นได้ส่งสารถึงสังคมภายนอกให้ร่วมรับรู้ด้วย ดังผลการศึกษาที่พิเคราะห์ประเด็น แจกแจงนัยสำคัญในบทความวิจัยชิ้นนี้แล้วข้างต้น

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในประเด็นการสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 2 นี้ พบข้อสรุปจากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาในเนื้อหาแบบฝึกอ่าน 6 เรื่อง ว่าได้สื่อถึงวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้ 1) การจัดวางระเบียบให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักและปฏิบัติตาม เพื่อความสุขสงบให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นลักษณะเฉพาะตามสภาพพื้นที่ชายแดนใต้ และ 3) วิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม ประเด็นทั้งสามนี้ สื่อถึงนัยสำคัญด้านวัฒนธรรมชุมชนสามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อจุดประสงค์ ที่แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นใต้ทั้งด้านโลกทัศน์ และการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานวิถีมุสลิมกับวิถีไทยพุทธ การสื่อถึงวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ เป้าหมายหลักเพื่อสร้างความตระหนักในการเคารพความต่างทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาวิจัยเนื้อหาจากเรื่องราวของบริบทท้องถิ่นอื่น ที่สร้างสรรค์ขึ้นเฉพาะกิจ ในรูปแบบตัวบทเสริมของการเรียนการสอนแถบพื้นที่พิเศษของคนชายขอบประเภทอื่น เช่น ชาวเขา ชาวเล เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สนับสนุนทุนวิจัย โดยส่งมอบผ่านสำนักงานเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง โดยบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์นวัตกรรมบัญชีคำพื้นฐานภาษาไทย ระดับประถมศึกษาตอนต้น ของครู 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในโครงการใหญ่ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2549). สตีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา ใน *อยู่ชายขอบ มองลอดความรู้*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ไก่ป่า สัตว์เลี้ยงที่ฉันรัก . (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2*. สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ครอบครัวของฮาวามีอาชีพอะไร. (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2*. สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ครอบครัวพอเพียง. (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2*. สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบัน อุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ครูของฉันสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง . (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2.* สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบัน อุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข. (2550). *ปิแยร์ บูร์ดิเยอ เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์* กรุงเทพฯ: คบไฟ.

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). *ชุมชนศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพเก้า ณ พัทลุง และ มนตรี มีเนียม. (2559). การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 16*(1), 45-50.

นิยพรรณ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *ท้องถิ่นนิยม การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

แพะหายไปไหน. (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2.* สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบัน อุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

เราไปเที่ยวหาดตะโล๊ะสะมิแล. (2562). *บัญชีคำพื้นฐาน 1,098 คำ ป.2.* สงขลา: โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2551). *วัฒนธรรมศึกษาในประเทศอังกฤษ: จาก'ซ้ายใหม่' ถึงStuart Hall.* ในการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 7 ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, กรุงเทพฯ.

ศิราพร ณ ถลาง. (2562) เมื่อวัฒนธรรมเป็นทุนในบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว: ส่งเสริมสืบสาน สร้างสรรค์? ใน *ประเทศไทยในความคิดของเมธีวิจัยอาวุโส (เล่ม 1).* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์และชวน เพชรแก้ว. (2547). *วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมพินิจ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.